PAWILON
POLSKI
W WENECJI

Komora. Ryszard Szozda

kuratorka: Eleonora Bojanowska

Dokumentacja złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 59 Międzynarodowej Wystawie Sztuki
w Wenecji w 2022 r.

© Autorzy

Komora to wielkoformatowa instalacja, która w skali 1:1 odtwarza wygląd wewnętrzny komory gazowej znajdującej się na terenie byłego niemieckiego obozu koncentracyjnego na Majdanku.

Historycznie komory gazowe powstawały jako miejsce masowej egzekucji niewinnych ludzi, było to miejsce śmierci, z którego nie było wyjścia. Komora gazowa została wymyślona przez ludzi tylko po to, żeby zabijać innych ludzi. Było to miejsce, z którego przechodziło się z życia do śmierci. Dzisiaj komora gazowa kojarzy nam się wyłącznie z bestialstwem i okrucieństwem.

Komora (sztuki) stworzona zostanie z 38 obrazów olejnych, które fragment po fragmencie odtworzą wygląd komory gazowej znajdującej na terenie Państwowego Muzeum na Majdanku (PMM), jednocześnie będąc jej malarską interpretacją.

Do komory sztuki wchodzi się z niskiego, zaciemnionego korytarza, a wychodzi po drugiej stronie do jasnej i wysokiej przestrzeni. Będzie to więc miejsce egzekucji.

Jednak do komory sztuki wchodzimy dobrowolnie, możemy zostać w niej tak długo, jak tego potrzebujemy, możemy również z niej wyjść. Wybór należy do nas. Wejście do komory sztuki wymaga od nas odwagi, bo zanim zdecydujemy się na wyjście z niej, musimy stanąć w prawdzie, skonfrontować się z ludzką nienawiścią, strachem, chciwością, żądzą władzy, brakiem tolerancji, ogólną znieczulicą, egoizmem. Przyznać się do spustoszenia, jakie siejemy, do braku szacunku do innych, do planety.

Uważamy, że każdy powinien wejść do tej komory, ponieważ wszyscy jesteśmy winni bądź współwinni dramatycznej sytuacji na świecie. **Wchodząc do komory sztuki, poddajemy się, pozwalamy, żeby „sztuka nas unicestwiła", symbolicznie uśmierciła, odarła z ego.** Jeśli jednak się jej nie poddamy, już nic nam nie pomoże, zgładzimy to, co nam zostało, unicestwimy resztki naszego człowieczeństwa.

Komora sztuki nie jest miejscem totalnej egzekucji, to przestrzeń do transformacji. Jeśli tylko będziemy na to gotowi, możemy wyjść z niej, przechodząc z mroku do światła. Decydując się na wyjście, zostawiamy za sobą wszelkie naleciałości, które tworzyły kolejne pokolenia. Komora sztuki, unicestwiając nas, pozwala nam narodzić się na nowo, otworzyć oczy, przejrzeć - przejść do światła.

Doszliśmy do takiego momentu, kiedy już tylko masowa egzekucja nas samych, pozwoli nam wyjść z tego impasu. Jeśli nie podejmiemy radykalnych kroków, nasz zmierzch wydaje się być nieunikniony.

Sztuka może nas jeszcze odczarować, musimy jej tylko zaufać, że po drugiej stronie jest światło, że możliwy jest jeszcze świat wolny i nieograniczony. Musimy też przestać się bać, że mamy coś do stracenia i że świat możliwy jest tylko w obecnej formie. Sztuka ma moc, uwrażliwia, konfrontuje z tym, co niewygodne, zachęca do refleksji, do zatrzymania się na chwilę i złapania innej perspektywy. Sztuka daję nam przestrzeń, dzięki jej kontemplacji możemy zobaczyć więcej, widzieć szerzej. **Wejście do komory sztuki jest jak terapia szokowa, musimy się jej poddać w całości, bo metoda półśrodków już nie wystarczy.**

Żyjemy w czasach, w których coraz częściej mówi się o tym, że przetrwanie naszego gatunku jest zagrożone, obserwujemy pogłębiający się i przyspieszający kryzys klimatyczny. Już teraz mówi się o tym, że zmiany klimatyczne osiągną katastrofalny wymiar, że upały będą tak intensywne, że plony zostaną zniszczone, a ludzie będą umierali od samego przebywania na zewnątrz (najnowszy raport ONZ o zmianach klimatu z sierpnia 2021 roku). Wiadomo również, że antropogeniczne emisje są powodem kryzysu klimatycznego. Ponad to obserwujemy wzrost napięć społecznych, radykalizację społeczeństw i państw, pogłębiający się kryzys wartości, coraz wyraźniejsze podziały i rozdarcia społeczne. **W odpowiedzi na zbliżający się zmierzch antropocentryzmu, powstała idea komory sztuki, która unicestwiając nas, pozwala nam narodzić się na nowo.**

Scenariusz wystawy

- W pawilonie, na środku zostanie wybudowana komora sztuki, która będzie swoim wyglądem naśladowała komorę gazową nr 3 znajdującą się na terenie Państwowego Muzeum na Majdanku (PMM), nie uwzględniając jednak elementów jej wyposażenia (drzwi, lampa czy rury służące do wpuszczania gazu). Format będzie odtworzeniem 1:1 wielkości komory gazowej na Majdanku.

- **Częścią projektu jest ścisła współpraca z PMM** w celu zrobienia dokładnej fotograficznej dokumentacji obiektu, która zostanie wykorzystana do stworzenia obrazów do instalacji.

- **Kolor niebieski**, który widoczny będzie na obrazach, oryginalnie, w komorach gazowych osadzał się na ścianach i suficie pod wpływem działania żelazocyjanku, produktu ubocznego Cyklonu B - gazu służącego do zabijania więźniów.

Installation description

- The art chamber, which will resemble gas chamber no. 3 located on the premises of the State Museum at Majdanek but without its items of equipment and moving parts (doors, lamps or pipes for gas injection), will be built in the centre of the pavilion. It will be a 1:1 reproduction of the original gas chamber.

- **The project assumes close cooperation with the Museum** to make a detailed photographic documentation of the chamber, which will be used to create images for installation.

- **The blue colour** which will be visible in the pictures, accumulated on the walls and ceilings of the gas chambers under the influence of ferrocyanide, a by-product of Zyklon B – the gas used to kill prisoners.

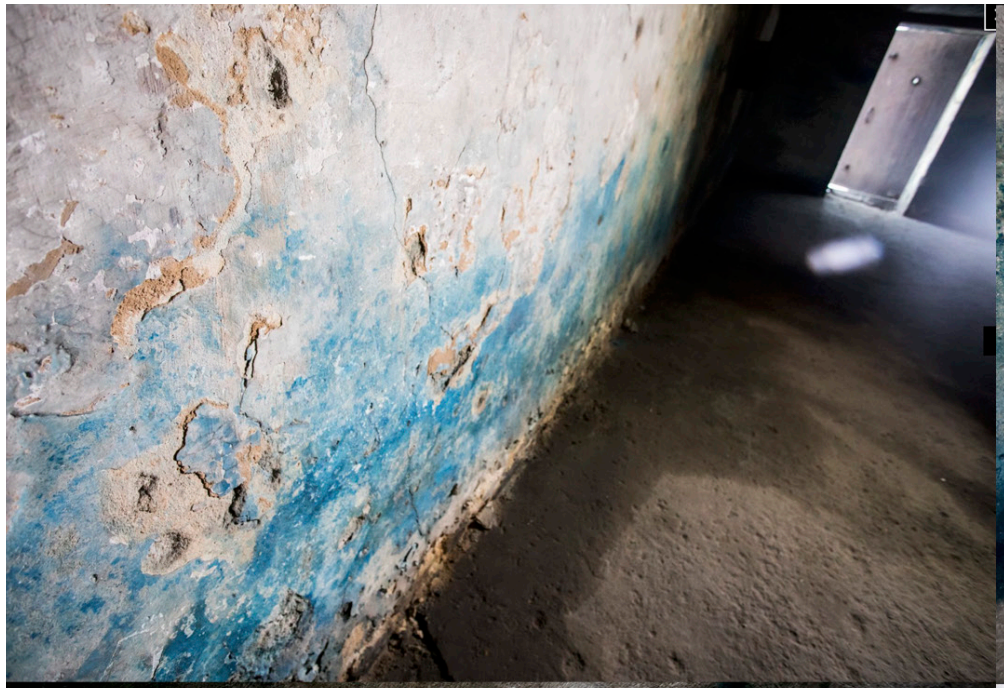

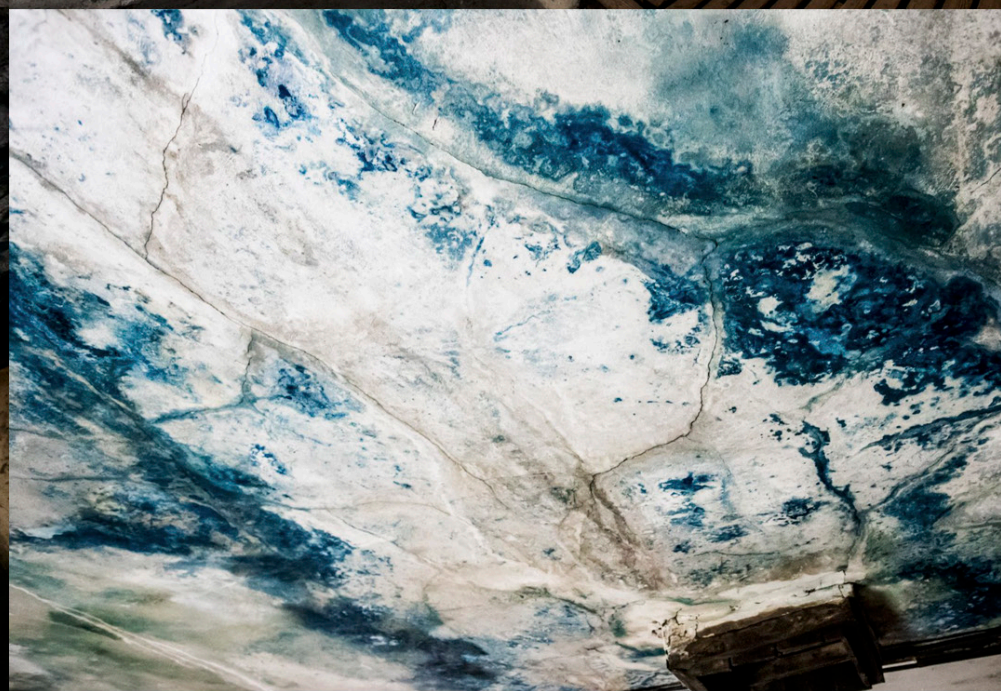

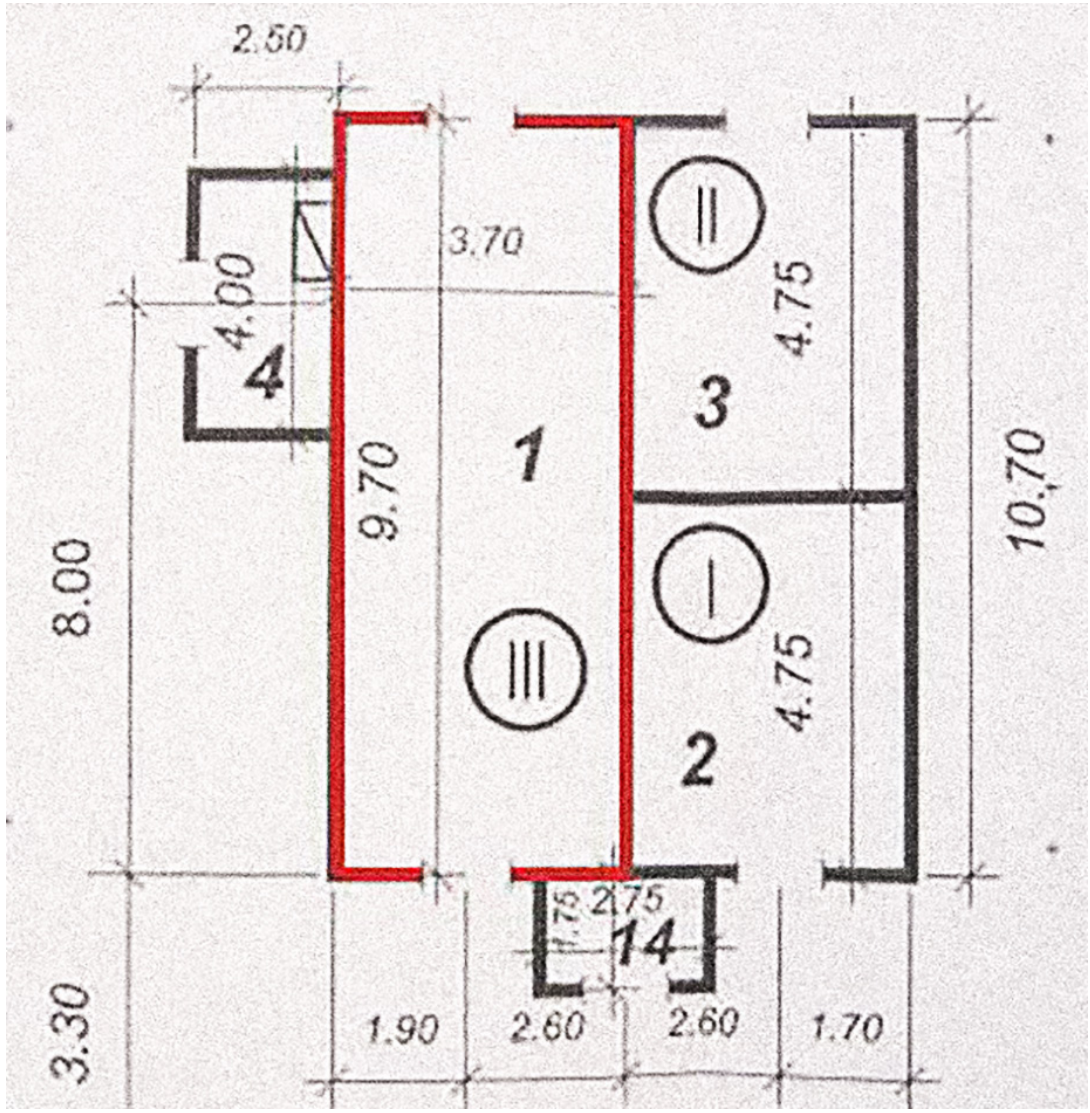

txt source: http://www.majdanek.eu/pl/news/remont_baraku_lazni_meskiej_i_komor_gazowych/1016
map source: http://www.majdanek.com.pl/obozy/majdanek/bunkier.html

KOMORA GAZOWA NR 3 / GAS CHAMBER No. 3

Barak łaźni męskiej (nr 41) służył do kąpieli więźniów od wiosny 1942 r. Przed wejściem do pomieszczenia z natryskami znajdowała się rozbieralnia, w której strzyżono mężczyzn. W łaźni zamontowano też betonowe kadzie do dezynfekcji więźniów. Sąsiadujące z nią pomieszczenie wykorzystywano do dezynfekcji odzieży przy użyciu Cyklonu B. Służyło ono również do wydawania więźniom ubrań obozowych (tzw. pasiaków) lub odpowiednio oznakowanych starych ubrań cywilnych. Przylegające dziś do baraku łaźni męskiej komory gazowe służące do uśmiercania więźniów powstały pod koniec lata 1942 r. Urządzono je w murowanym budynku nazywanym bunkrem. Do mordowania używano tlenku węgla i Cyklonu B. Eksterminacja w komorach gazowych Majdanka trwała do września 1943 r.

Komora gazowa nr 3 posiada dwoje drzwi hermetycznych usytuowanych w przeciwległych ścianach; rozmiary drzwi wejściowych 2x0,9 m.Według zeznań A.W. Reinartza komora mogła pomieścić 240-250 osób.

The bath barrack for men (no. 41) was used for washing prisoners from the spring of 1942. In front of the entrance to the shower room there was a place where men were undressed and shaved. Concrete vats for disinfecting prisoners were also installed in the bath barrack. The adjoining room was used to disinfect clothes with Zyklon B, and to hand out camp clothes (striped uniforms) or appropriately marked old civilian clothes to prisoners. The gas chambers adjacent to the bath barracks and used for the extermination of prisoners were built in the late summer of 1942. They were arranged in a brick building called a bunker. Prisoners were killed using carbon monoxide and Zyklon B and the extermination in Majdanek lasted until September 1943.

Gas chamber no. 3 has two airtight doors situated in opposite walls; entrance doors measure 2 x 0.9 metres.
According to A.W. Reinartz's testimony, 240-250 people fit into chamber.

Wymiary ściany komory nr 3 z zamontowanymi drzwiami hermetycznymi - po przeciwległej stronie komory znajduje się identyczna ściana z drzwiami.
Gas chamber no 3 wall dimensions with installed hermetic doors – on the opposite side of the chamber there is an identical wall with the door.

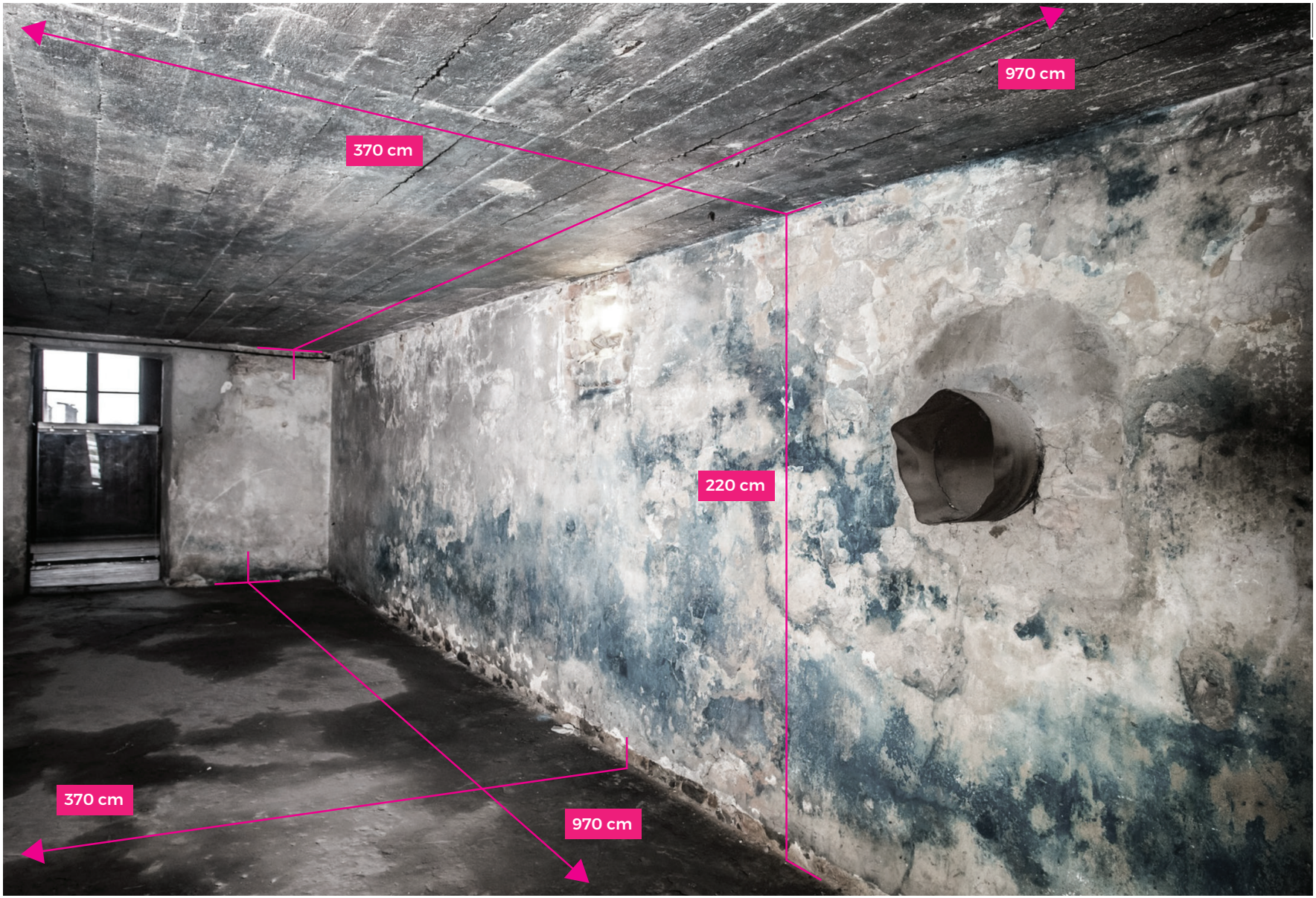

Wymiary sufitu (podłoga ma wymiar indentyczny) i ściany bocznej - po przeciwległej stronie znajduje się ściana o takich samych wymiarach.
Dimensions of the ceiling (the floor size is identical) and the side wall – the wall opposite has the same dimensions.

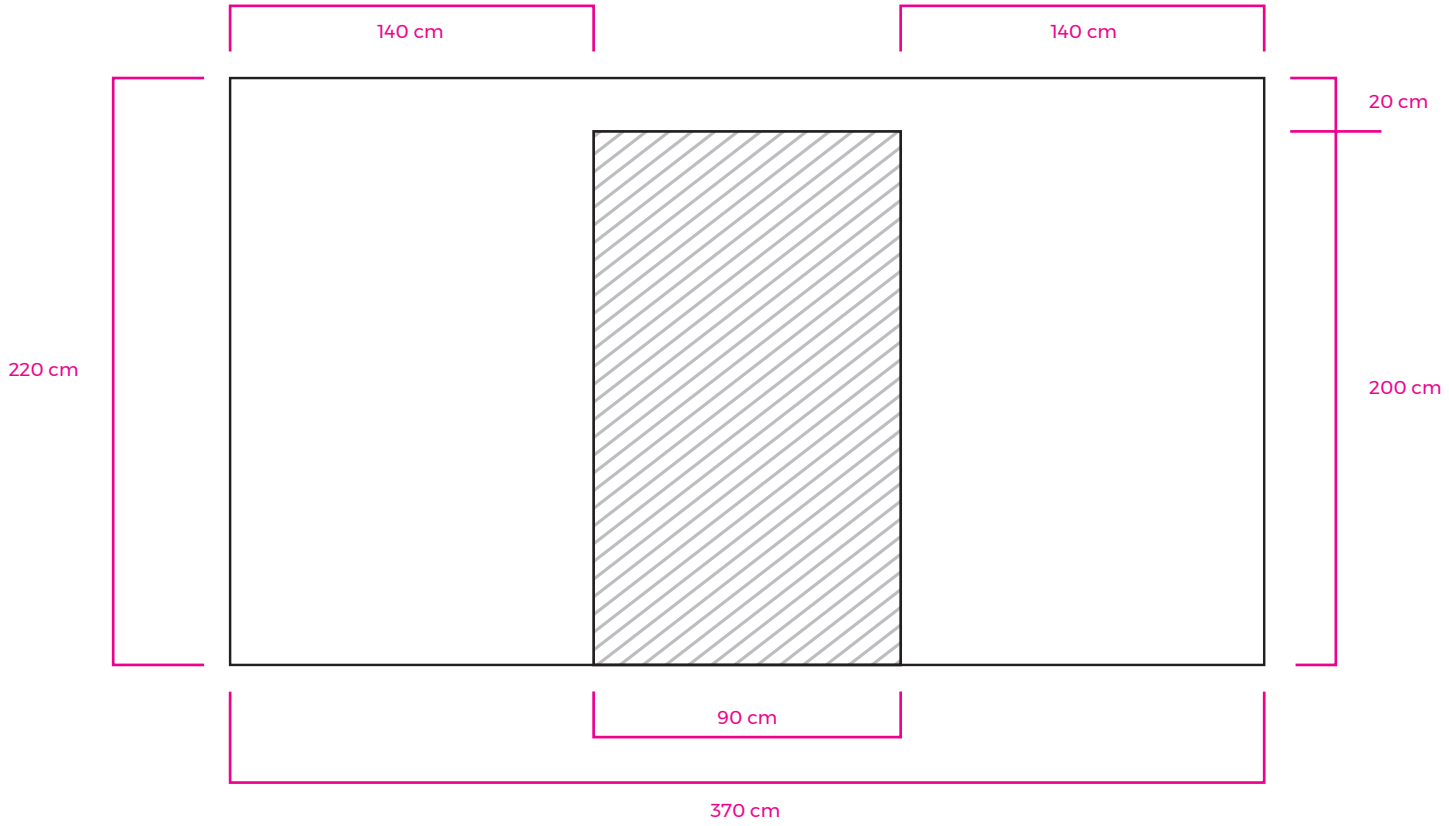

Wymiary ściany z wejściem - po przeciwległej stronie komory znajduje się identyczna z wyjściem.
Dimensions of the wall with the entry - on the opposite side of the chamber there is an identical wall with the exit.

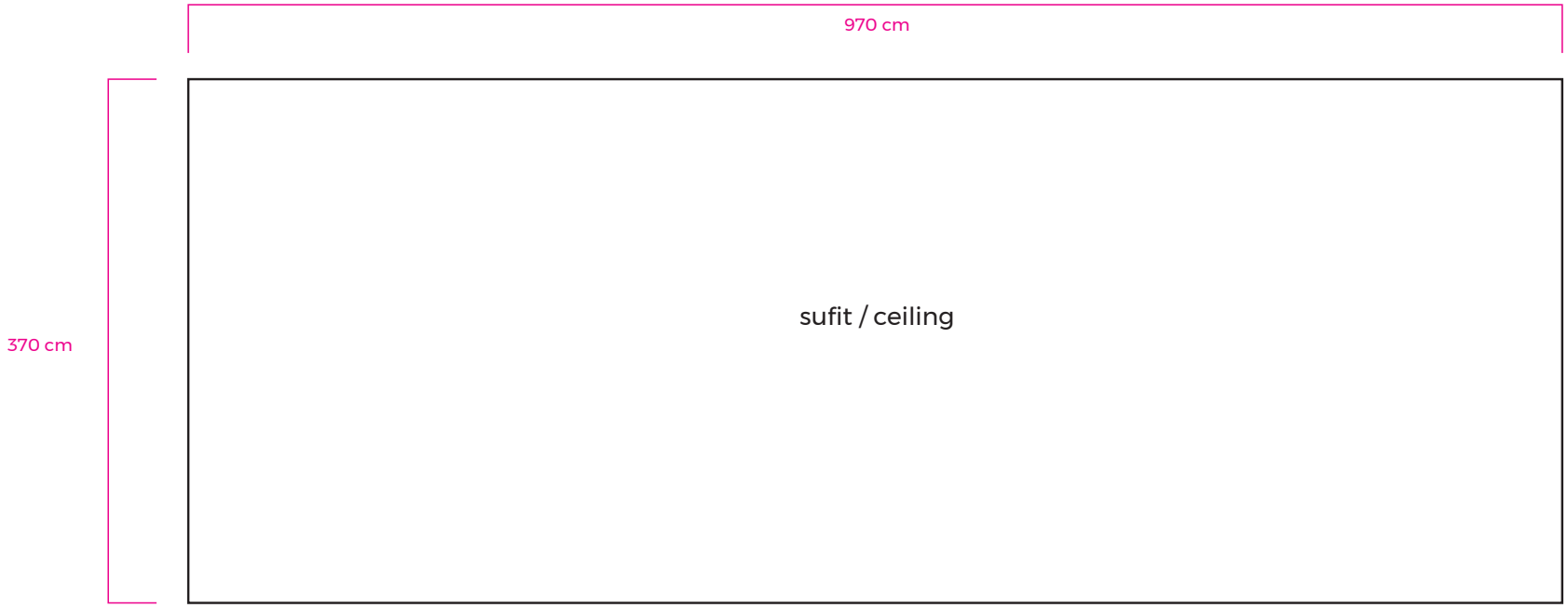

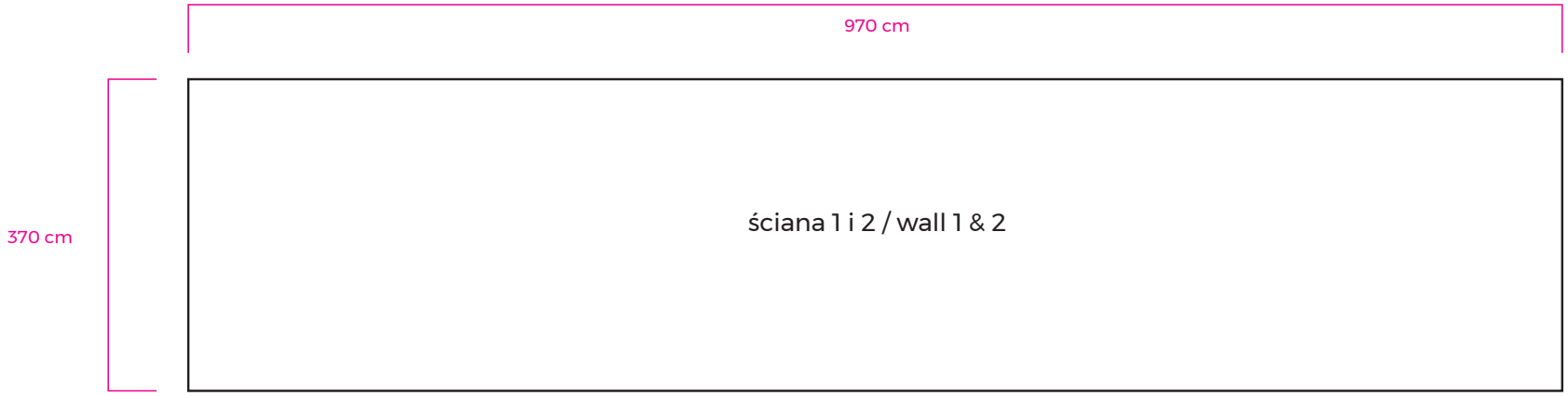

Wymiary sufitu i ścian 1 i 2 - po przeciwległej stronie ściany 1 znajduje się ściana 2 o identycznych wymiarach.
Dimensions of the ceiling and walls 1 & 2 - on the opposite side of wall 1 there is wall 2 of identical size..

Całe pomieszczenie komory rozłożone na siatkę: dwa boki z wejściami, sufit i dwie ściany.
Grid of elements of the chamber: two sides with entries, ceiling and two walls.

- **Komora sztuki wykonana zostanie z 38 obrazów olejnych o formatach składających się na wymiar oryginalnej komory,** które fragment po fragmencie będą odtwarzały wygląd ścian i sufitu komory gazowej na Majdanku, pozostawiając jednak pole do malarskiej interpretacji faktur i wyglądu jej wnętrza. Podłoga komory - instalacji będzie oryginalną podłogą pawilonu.

- Z zewnątrz widoczne będą odwrocia płócien i konstrukcja podtrzymująca obrazy.

- Cała konstrukcja komory sztuki będzie wsparta z zewnątrz aluminiowym lub drewnianym stelażem.

- Z głównego wejścia do pawilonu, po lewej stronie zostanie wybudowany ciemny, prawie czarny korytarz o wysokości 220 cm (jest to wysokość prawdziwej komory) i szerokości 90 cm (co odpowiada szerokości drzwi komory gazowej), który będzie prowadził do wejścia do komory - instalacji.

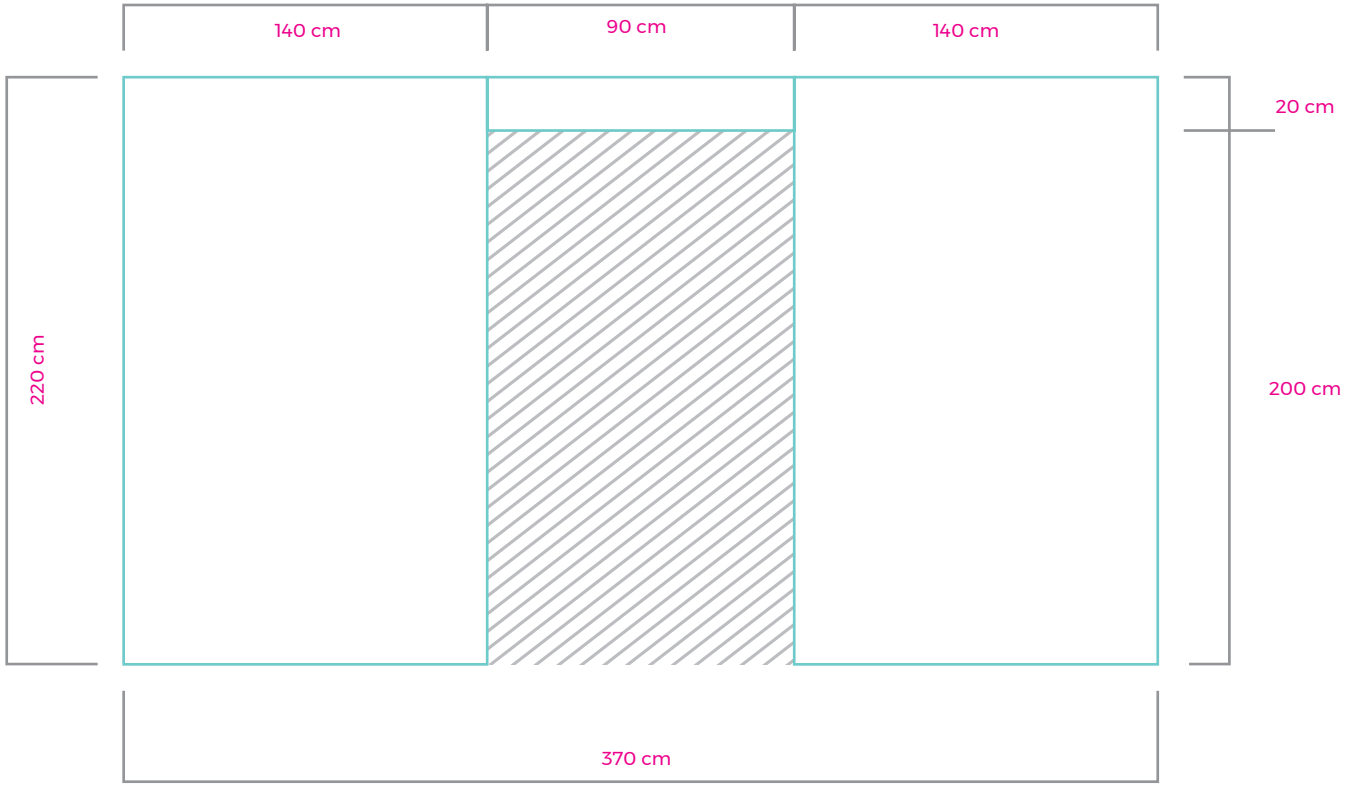

Komora (instalacja) - przełożenie na formaty malarskie: bok 1 i 2 z wejściem i wyjściem
The chamber (installation) - convertion into painting formats: side wall 1 & 2 with entry and exit
= 2 x 220 x 140 cm + 20 x 90 cm (x2)

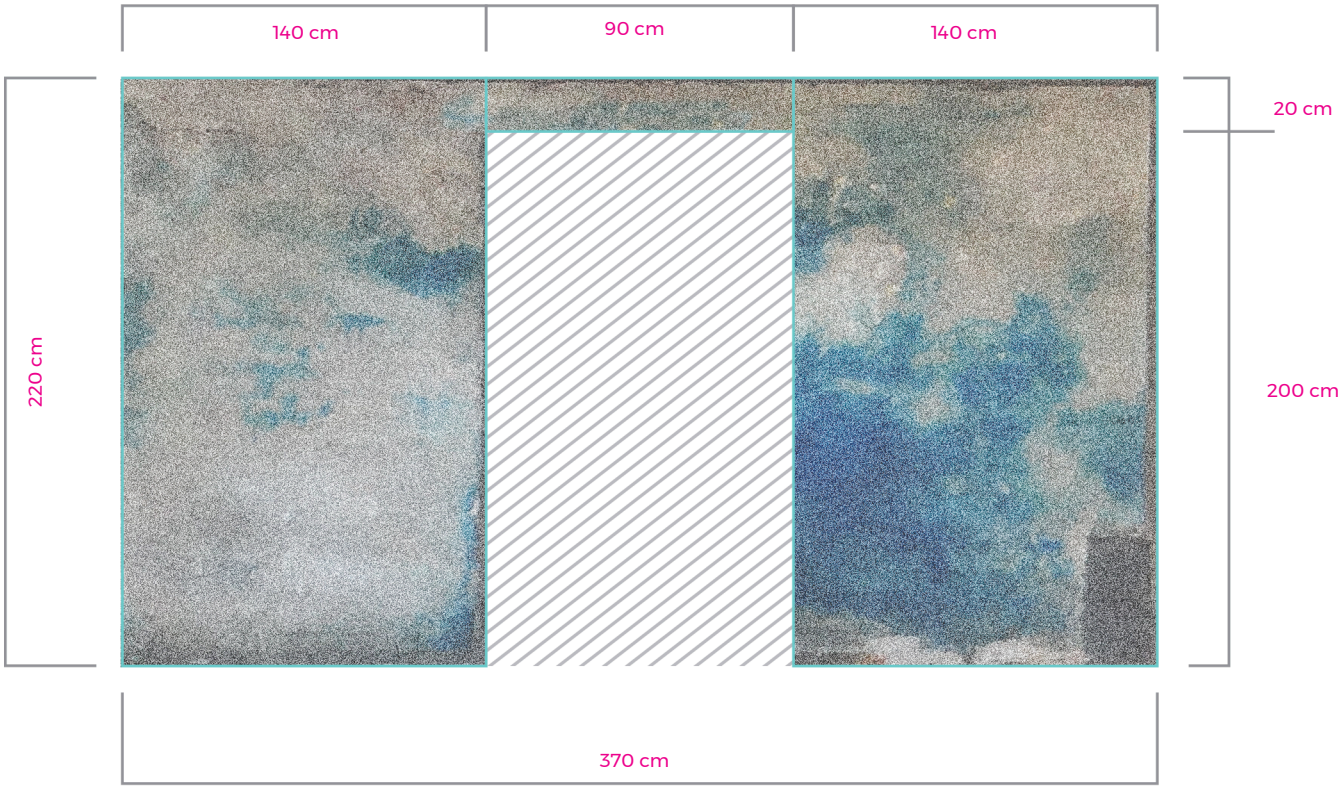

Bok pomieszczenia przekłada się na 3 obrazy będące malarską interpretacją powierzchni ścian oryginalnej komory (370 x 220 cm)
The side of the chamber consists of 3 paintings - a painterly interpretation of the original (370 x 220 cm)

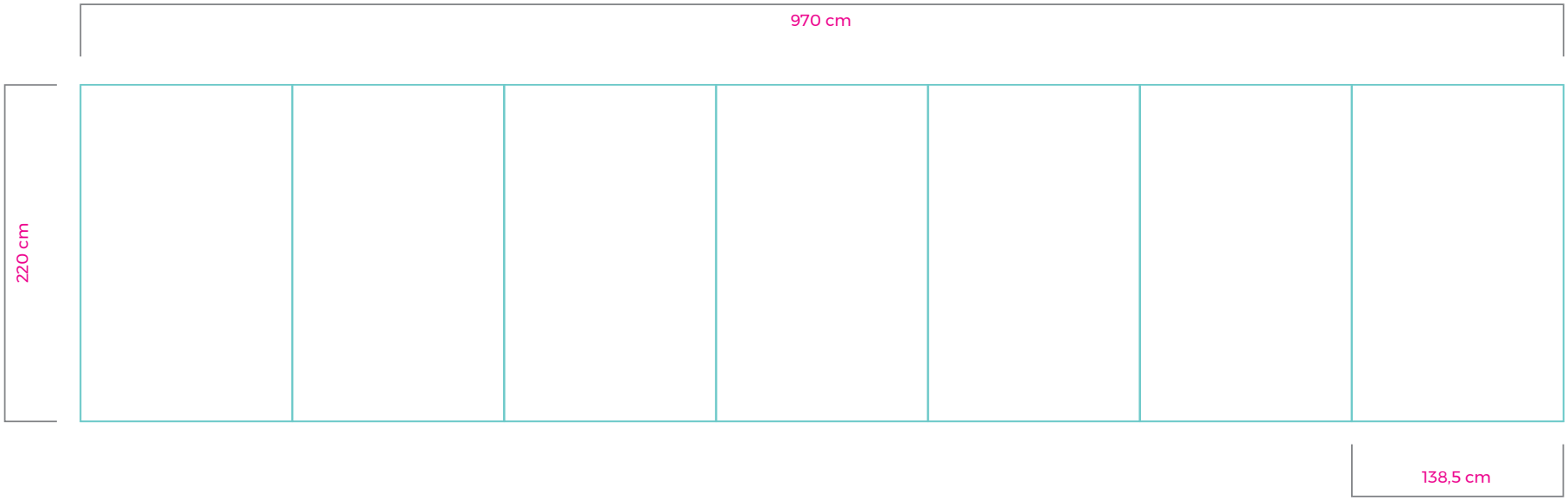

Komora (instalacja) - przełożenie na formaty malarskie: ściana 1 i 2
The chamber (installation) - convertion into painting formats: wall 1 & 2
= 7 x 220 x 138,5 cm (x2)

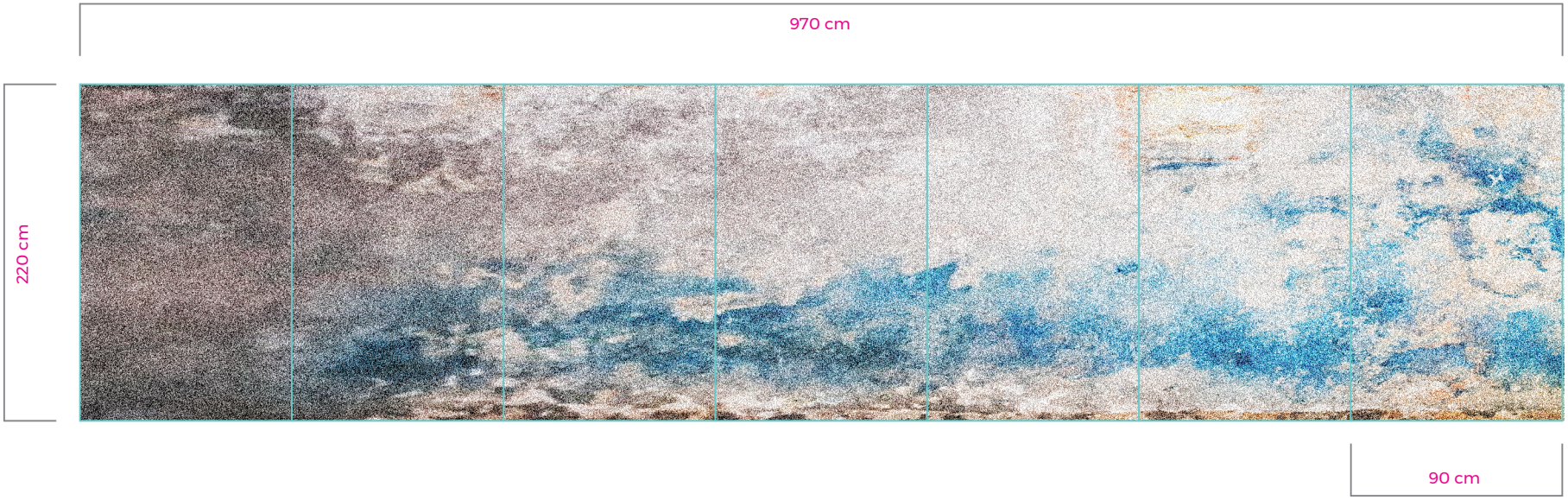

Obie przeciwległe ściany komory - instalacji składają się z 7 obrazów o formatach 220 x 138,5 cm, co odpowiada wymiarowi oryginału (970 x 220 cm).
Both opposite walls of the chamber installation consists of 7 paintings 220 x 138,5 cm matching the dimensions of the original (970 x 220 cm).

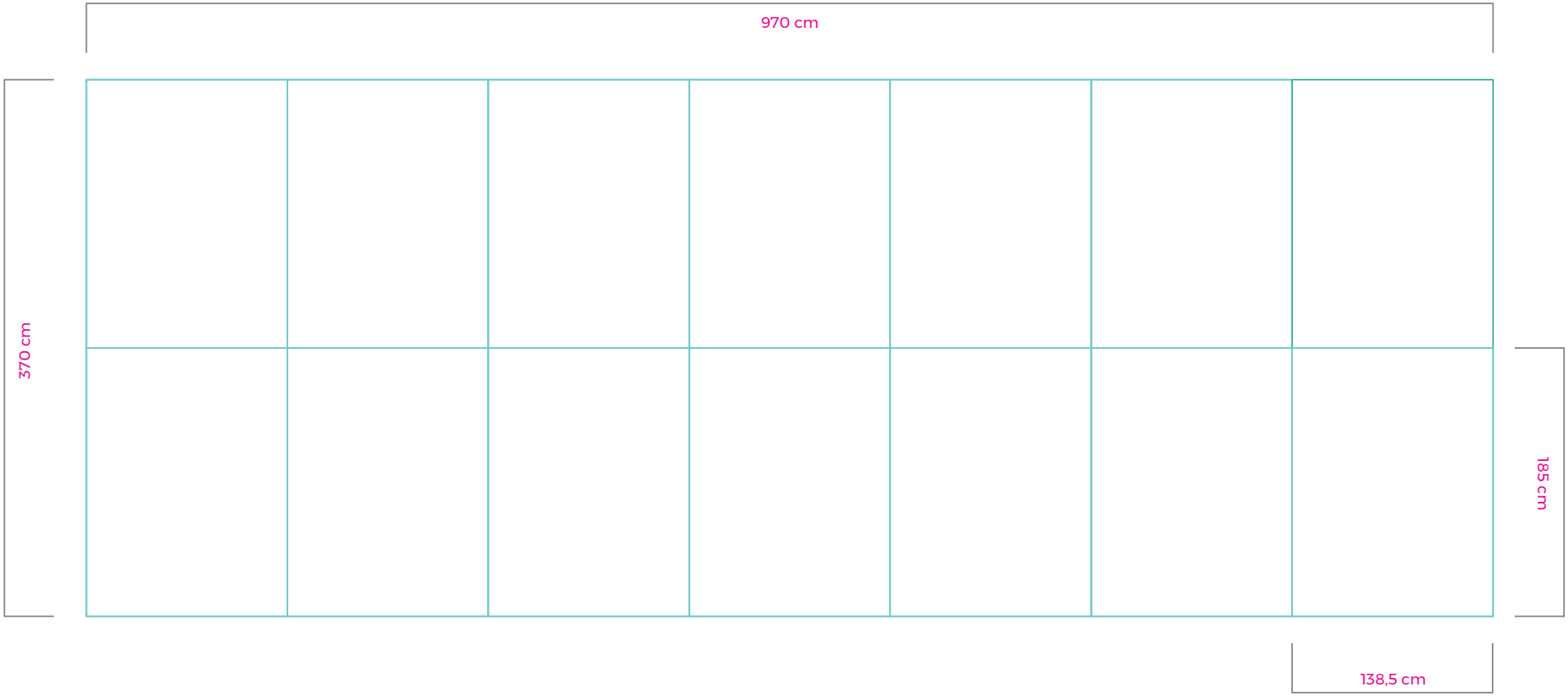

Komora (instalacja) - przełożenie na formaty malarskie: sufit
The chamber (installation) - convertion into painting formats: ceiling
= 14 x 185 x 138,5 cm

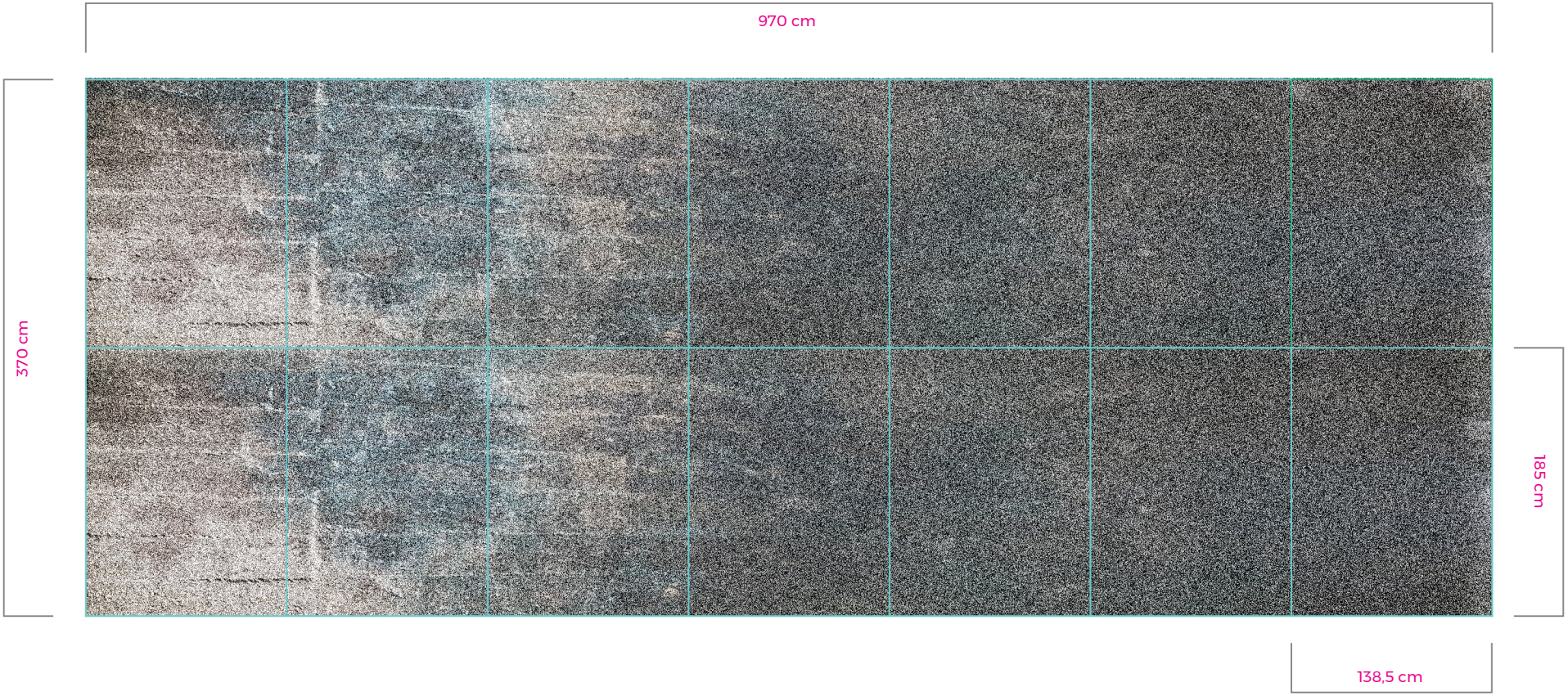

Sufit komory - instalacji to 14 obrazów o formatach 185 x 138,5 cm, co odpowiada wymiarowi oryginału (970 x 370 cm).
Ceiling of the chamber installation consists of 14 paintings 185 x 138,5 cm matching the dimensions of the original (970 x 370 cm).

- Po przejściu przez korytarz, będzie się wchodziło do wnętrza komory - instalacji. Pierwsze wrażenie to zapach oleju i terpentyny (wchodząc do komory gazowej, więźniowie czuli fizyczny zapach zagłady).

- Wnętrze komory sztuki będzie słabo oświetlone, jednak wystarczająco, żeby móc zobaczyć obrazy, które składają się na ściany oraz sufit wnętrza. W swojej strukturze i kolorystyce odtworzą one wygląd komory gazowej, jednak każde z osobna będzie obrazem abstrakcyjnym. Ponieważ w prawdziwej komorze było jedynie oświetlenie techniczne, w naszej instalacji będzie podobnie. Źródłem światła będą 1-2 małe lampy techniczne. Będąc w środku będziemy mieli świadomość, że znajdujemy się poniekąd w odtworzonej komorze gazowej, czując ciężar tego miejsca, jego historii, będziemy zdawali sobie sprawę z tego, że w komorach masowo ginęli niewinni ludzie, a odpowiedzialny za tą bezsensowną śmierć był drugi człowiek. Dzisiaj, wchodząc do komory sztuki z ciemności, wchodzimy do niej, jako „biały człowiek z antropocenu", który jest winny bądź współwinny aktualnej kondycji świata. My jako ludzie już się nie zmienimy, ostatnią szansą dla nas jest unicestwienie samych siebie, przebudzenie sztuką i dzięki temu narodzenie się na nowo, ponieważ z komory sztuki jest wyjście.

- Wyjście z komory będzie znajdowało się po przeciwnej stronie od wejścia. Zasłonięte będzie czarną nieprzepuszczającą tkaniną, tak żeby osoby, które znajdują się wewnątrz komory, nie widziały, co jest po drugiej stronie. **Po przejściu przez drzwi, uderzy nas jasne, oślepiające światło.** Znajdziemy się w przestrzeni ograniczonej ścianami z półprzeźroczystego białego materiału, za którym ustawione zostaną lampy z białym światłem. Przestrzeń nie zostanie ograniczona od góry - widzimy sufit pawilonu. Światło symbolicznie wskaże na to, że przejrzeliśmy, otworzyliśmy oczy - **narodziliśmy się na nowo.**

- Biała, oświetlona przestrzeń będzie prowadziła do tylnych drzwi, przez które wychodzimy z pawilonu.

- Obrazy, z których powstanie komora sztuki, będą różnych formatów. Osobno będą wyglądały jak obrazy abstrakcyjne, niektóre wręcz będą „dekoracyjne".

Druki towarzyszące wystawie: powstaną pocztówki w klasycznym formacie 10,5 x 14,8 cm. Będą to reprodukcje obrazów, na które składa się komora sztuki. Każdy, wychodząc z komory sztuki będzie mógł zabrać ze sobą jej fragment.

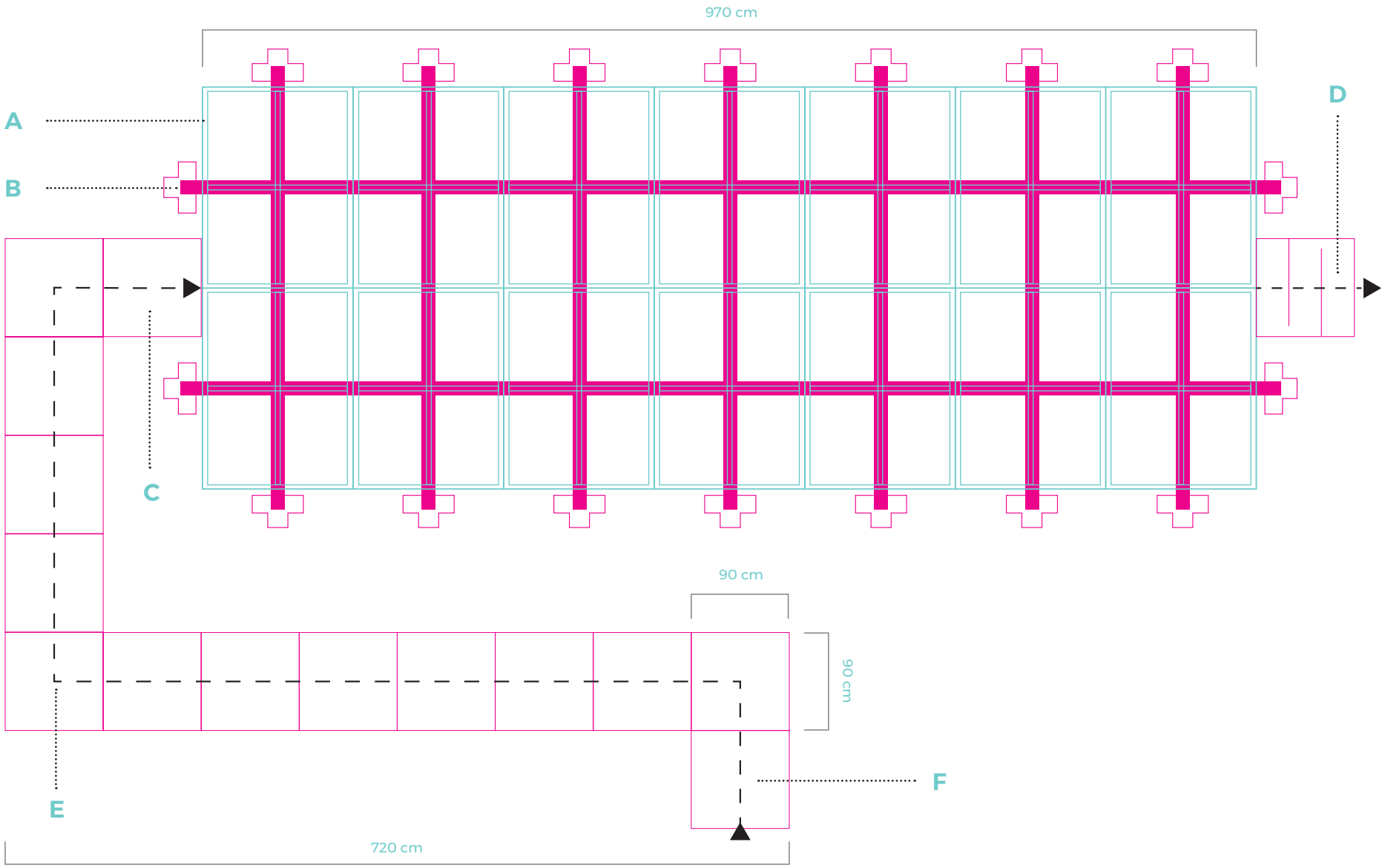

Komora (instalacja): rzut z góry ze stelażem podtrzymującym i ciemnym korytarzem.
Chamber (installation): plan view with external construction frame and dark corridor.
A- tyły obrazów z poprzeczkami B- stelaż ze wspornikami C- wejście do komory D- wyjście z komory z zasłoną E- korytarz F- wejście do korytarza
A- rear of paintings with bars B- construction frame with brackets C- chamber entry D- chamber exit with lightproof curtain E- corridor F- corridor entry

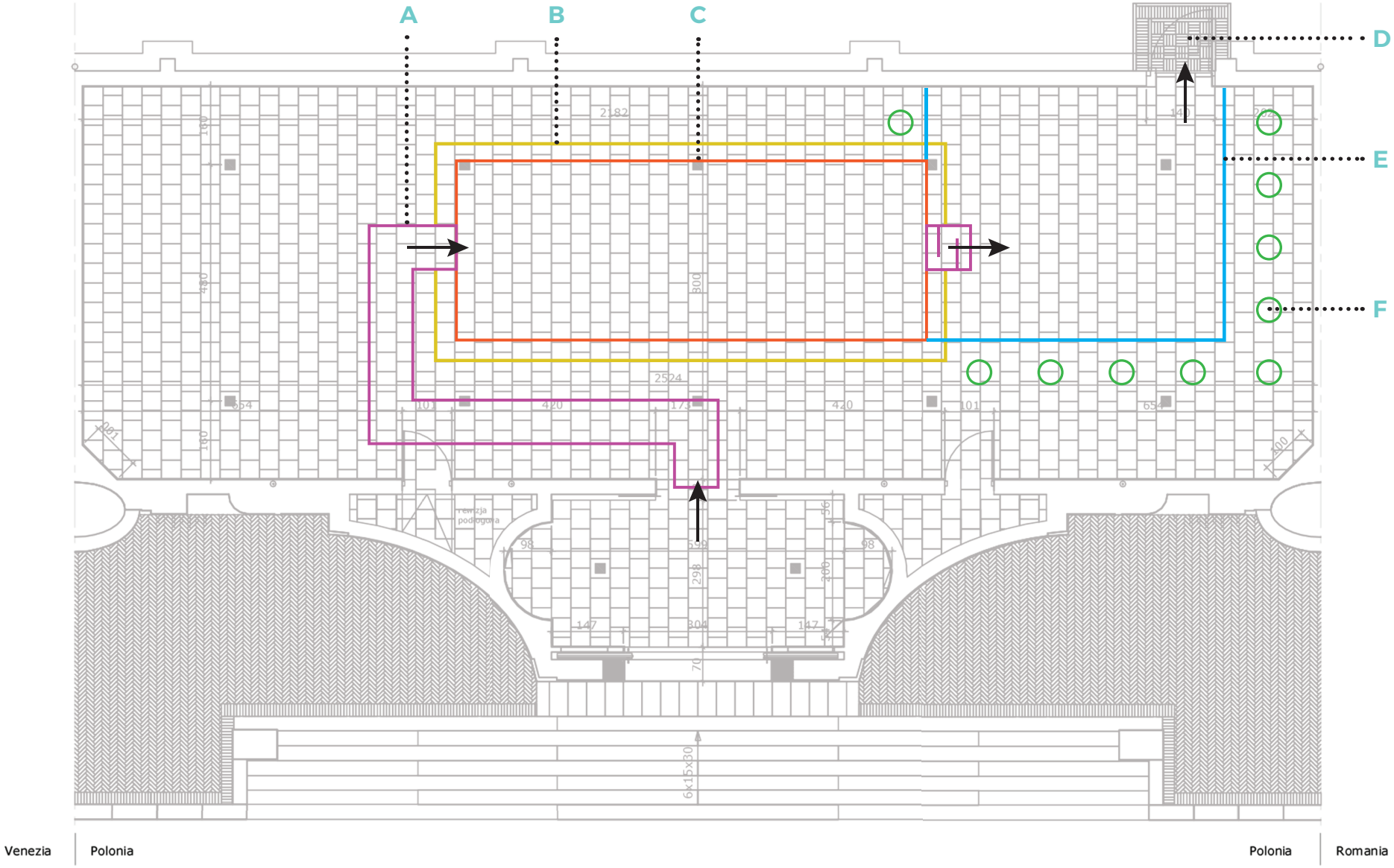

Komora (instalacja) na planie Pawilonu.
Chamber (installation): Pavilion view.
A- ciemny korytarz B- stelaż ze wspornikami C- komora D- wyjście z Pawilonu E- ściany z półprzeźroczystego materiału F- lampy
A- dark corridor B- construction frame with brackets C- chamber D- Pavilion exit E- walls made of translucent material F- lamps

Koncepcja komory sztuki powstała pod wpływem obserwacji współczesnego świata, poczucia bezradności i przekonania, że bez radykalnych działań nie przetrwamy. Swoją formą, komora sztuki będzie przypominała komorę gazową na Majdanku. Jednak nasza komora powstanie z 38 obrazów olejnych o łącznej powierzchni ponad 85 m2, połaczonych zewnętrznym stelażem, które fragment po fragmencie odtworzą wygląd komory gazowej w jej malarskiej interpretacji.

Oryginalnie komory służyły do masowego i bezsensownego zabijania niewinnych ludzi. Były przejściem z życia do śmierci. Nasza komora będzie przejściem do życia, będzie służyła do transformacji. W komorze sztuki mamy skonfrontować się z całym złem i spustoszeniem, jakie siejemy na świecie. Uważamy, że każdy powinien wejść do tej komory, ponieważ wszyscy jesteśmy winni bądź współwinni dramatycznej sytuacji na świecie. Wchodząc do komory sztuki, poddajemy się jej, pozwalamy, żeby sztuka nas unicestwiła, a dalej, otworzyła nam oczy, pozwoliła narodzić się na nowo - wyjść do światła.

Nasza instalacja będzie drogą z ciemności do jasności. Wchodząc do pawilonu, wejdziemy w wąski i niski czarny korytarz, który zaprowadzi nas do komory sztuki. W komorze spędzimy tyle czasu, ile będziemy potrzebowali, żeby, jak tylko będziemy na to gotowi, wyjść z niej i przejść do światła - po wyjściu z komory otworzy się przed nami wysoka, oślepiająca białym światłem przestrzeń.